

Valmisteluryhmän ehdotus MAL-sopimukseksi

23.8.2024

(oikeutetaan tekniset korjaukset)

Lahden kaupunkiseudun MAL-sopimus 2024–2035

Sopijaosapuolet

Valtio: Ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Väylävirasto, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA.

Lahden seutu: Asikkala, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Lahti, Orimattila

Kuntayhtymät: Päijät-Hämeen liitto

Sopijaosapuolet sitoutuvat yhdessä edistämään sopimuksen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista.

Sopimus on luonteeltaan aiesopimus.

Sopimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus (jäljempänä MAL-sopimus) perustuu Lahden kaupunkiseudun seitsemän kunnan, Päijät-Hämeen liiton ja valtion yhteiseen tahtotilaan seudun maankäytön, asumisen, liikenteen, palvelujen ja elinkeinojen kehittämisestä. Sopimuksen tarkoituksena on vahvistaa kuntien keskinäistä sekä seudun ja valtion yhteistä sitoutumista seudun kehittämistä koskeviin osapuolten yhteisiin tavoitteisiin ja niiden edellyttämiin toimenpiteisiin.

Sopimuksen toimenpiteet luovat edellytyksiä seudullisesti tarvetta vastaavalle monipuoliselle asuntotuotannolle sekä liikennejärjestelmän ja -investointien sekä maankäytön yhteensovittamiselle. MAL-sopimuksella edistetään Lahden seudun kestävästä kasvusta kehittämällä valtion ja kuntien yhteistyönä vähäpäästöistä ja kestävästä yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää ja siihen liittyviä investointeja, elinkeinoelämän elinvoimaisuutta, liikenneturvallisuutta, liikennejärjestelmän digitalisaatiota sekä tarpeita vastaavaa asuntokaavoitusta ja -tuotantoa. Tavoitteena on myös torjua segregatiota ja asunnottomuutta sekä edistää asuinalueiden monimuotoisuutta ja alueiden asuntokannan monipuolisuutta.

Lahden kaupunkiseudun tavoitteena on toimia kansallisesti ja kansainvälisesti kunnianhimoisena edelläkävijänä hiilineutraalin yhteiskunnan rakentamisessa. Päijät-Hämeen maakunnan tavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2030, ja Lahden seutu jatkaa Lahden Euroopan ympäristöpääkaupunki 2021-teemojen kehittämistä. MAL-sopimuksen toimenpiteiden tavoitteena on tukea seudun hiilineutraaliustavoitteita.

Sopimuksessa on kuvattu tavoitetilat vuodelle 2035, kehityspolut tavoitetilaa saavuttamiseksi ja tarvittavat toimenpiteet vuosille 2024–2027 tavoitteisiin pääsemiseksi. Sopimus päivitetään neljän vuoden välein.

Sopimukseen on sisällytetty keskeisimmät ja vaikuttavimmat maankäyttöä, asumista ja liikennejärjestelmän kehittämistä koskevat toimenpiteet, jotka edellyttävät kuntien keskinäistä tai kuntien ja valtion yhteistyötä. Sopimuksen toteutumisen kannalta on tärkeää, että myös kuntien ja valtion muut kehittämistoimet tukevat sopimuksen tavoitteiden toteutumista.

Sopimuksen lähtökohdat

- Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023
- Kansainväliset ilmastopöimukset
- Kansallinen energia- ja ilmastostrategia ja ilmastolain suunnittelujärjestelmä
- Euroopan vihreän kehityksen ohjelma
- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021–2032
- Liikenneturvallisuusstrategia vuosille 2022–2026
- Valtakunnallinen seurantakatsaus MAL-sopimusten vaikuttavuudesta
- Lahden kaupunkiseudun MAL-sopimus 2021–2031 ja sen seuranta
- Seudun ja kuntien selvitykset, suunnitelmat, strategiat ja tavoitteet:
  - Lahden kaupunkiseutusunnitelma
  - Voimassa olevat maakuntakaavat
  - Maakuntastrategian 2022–2025 strategiset painopisteet
  - Kuntien oikeusvaikutteiset yleiskaavat
  - Päijät-Hämeen vihreän siirtymän ohjelma
  - Päijät-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelma ja jatkuva liikennejärjestelmätyö
  - Vähäpäästöisen liikenteen edellytykset ja kehittäminen Päijät-Hämeessä, toimenpideohjelma

1. Seudullinen suunnittelu ja tietopohja

Tavoitetila 2035:

Lahden seudun kunnat ja Päijät-Hämeen liitto hyödyntävät tehokkaasti yhteistyöryhmiään ja -verkostojaan kaupunkiseudun suunnittelussa. Ajantasaista tietoa tuotetaan ja analysoidaan yhdessä yliopistojen ja ammattikorkeakoulun kanssa suunnittelun ja päätöksenteon tueksi. Tietoa kerätään maakunnan liiton, kuntien ja valtion tietojärjestelmiin avoimesti kuntien ja sidosryhmien hyödynnettäväksi.

Yhdyskuntarakenteen ja liikenteen haasteiden ymmärtämiseksi on koottu yhdessä kaupunkiseudun kuntien ja Päijät-Hämeen liiton kanssa riittävät faktatiedot. Tieto auttaa ymmärryksen luomisessa, luottamuksen rakentamisessa ja lisää joustavuutta muutosten keskellä. Tiedon pohjalta on muodostettu yhdessä näkemys kehityskuluista, jotka voivat edellyttää muutoksia liikennejärjestelmän ja maankäytön yhteensovittamisessa. Pitkäjänteinen ja systemaattinen yhteistyö mahdollistaa yhteisen tilannekuvan ja tietopohjan ylläpidon.

Maakunnallinen liikennejärjestelmätyö ja kaupunkiseutusunnittelu muodostavat rungon yhteistyölle. Seudullinen maankäytön suunnittelu ja liikennejärjestelmäsuunnittelu ovat tasavertaisesti mukana

kaupunkiseutus suunnittelussa. Työssä kehitetään ensisijaisesti toiminnallista kaupunkiseutua kuntien omilla ja yhteisillä toimilla, jotka edesauttavat myös valtakunnallisten yhteyksien kehittymistä pitkällä aikavälillä.

Kaupunkiseudun sisäinen yhteistyö on tarpeiden mukaisesti resursoitua ja toimii verkostomaisesti. Seudun toimijat ovat tunnistaneeet yhteistyöstä saatavat hyödyt. Yhdessä sovitut seudulliset periaatteet antavat selkänöjaa kuntatason linjauksiin ja kunnissa tehtävät päätökset johtavat kohti yhteisiä päämääriä. Vahvaan keskinäiseen luottamukseen perustuva verkostomaista yhteistyötä hyödynnetään kärkitoimien tiukassa priorisoinnissa. Seudun toimijoiden tärkeimmät viestit ovat yhtenäiset ja välittyvät kaupunkiseudulta maakuntatasolle ja valtakunnalliseen suunnitteluun. Samalla yhteistyössä tulevat kansalliset valinnat ja painotukset otetuiksi huomioon seututasolla.

Kehityspolku tavoitetilan saavuttamiseksi:

Lahden seudulla jatketaan seudullista maankäytön, asumisen ja liikennejärjestelmän yhteensovittavaa ja jatkuvaa suunnitteluyhteistyötä ja pyritään yhdistämään maankäytön, asumisen ja liikennejärjestelmän seudullinen suunnittelu. Seudulliselle suunnitteluyhteistyölle varataan riittävät ja kyllin pysyvät resurssit.

Kaupunkiseudun kuntien, maakunnan liiton ja valtion yhteistyöllä sekä samansuuntaisilla tavoitteilla ja toimenpiteillä varmistetaan, että kaupunkiseudullinen, maakunnallinen ja valtakunnallinen suunnittelu on yhdensuuntaista ja vaikuttavaa. Keskeisenä yhteensovittamisen välineenä seudulla toimii kaupunkiseutusunnitelma (KSS).

Lahden kaupunkiseudun yhdyskuntasuunnittelun työryhmä tekee kaupunkiseutusunnitelman osalta jatkuvaa ajantasaisuuden arviointia. Kaupunkiseutusunnitelmaa päivitetään arvioinnin perusteella teemoittain valtion kaikille kaupunkiseuduille luomaan tietomalliin. KSS:n mitoitusluvut tarkistetaan ja esitetään seudun tavoiteltu yhdyskuntarakenne vuonna 2040. Oikeusvaikutukseton ja ketterä kaupunkiseutusunnitelma tukee maankäytön suunnittelua molempiin suuntiin, yleispiirteisempään ja yksityiskohtaisempaan.

Kaupunkiseudun suunnittelun tietopohjaa, vaikutustenarviointia, hallinnon tasojen välistä vuorovaikutusta ja yhteismitallista seuranta kehitetään valtion ja kaupunkiseudun yhteistyönä. MAL-sopimuksen vaikuttavuutta seurataan valtakunnallisesti ja tietopohjaista päätöksentekoa kehitetään.

Toimenpiteet 2024–2027:

1. Kunnat ja Päijät-Hämeen liitto tekevät kaupunkiseutusunnitelma (KSS) ajantasaisuuden arvioinnin. Päivitettäväksi tunnistettuja teemoja käsitellään kaupunkiseutusunnitelmassa seuraavilla sopimuskausilla.
2. Kunnat ja Päijät-Hämeen liitto tarkentavat KSS:n asumisen ja työpaikkojen mitoitusluvut vuodelle 2040, mikä tukee KSS:n ja liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden yhteensovittamista.
3. Päijät-Hämeen liitto ja seudun kunnat päivittävät Päijät-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelman yhteistyössä Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa.
  - o Päijät-Hämeen liitto, kunnat ja Uudenmaan ELY-keskus varmistavat, että liikennejärjestelmäsuunnitelma laaditaan Euroopan laajuisia liikenneverkkoja (TEN-T) koskevan asetuksen mukaisesti kestäväen kaupunkiliikenteen suunnitelmaksi (sustainable urban mobility plan, SUMP) vuoden 2027 loppuun mennessä.

- Seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisessa hyödynnetään Liikenne- ja viestintäviraston opasta alueellisten liikennejärjestelmäsuunnitelmien vaikutusten arvioinnista.
  - Päijät-Hämeen liitto, kunnat ja Uudenmaan ELY-keskus laativat Päijät-Hämeen logistiikkaselvityksen ja kestävä liikenteen kehittämiseen tähtäviä selvityksiä liikennejärjestelmäsuunnitelman ja jatkuvan liikennejärjestelmätyn tueksi.
  - Päijät-Hämeen liitto ja kunnat laativat vesiliikenteen strategian varmistuen, että strategia on linjassa liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiden kanssa.
4. Lahdessa toteutetaan yhteistyössä Kuopion kaupungin kanssa liikennetiedon tilannekuvaa koskeva hanke, jossa etsitään uusia ratkaisuja ja menetelmiä kaupungin ja yhteistyökumppaneiden tuottaman datan hyödyntämiseksi. Hankkeessa eri tietolähteet kootaan yhteen siten, että aineisto on rajapintojen kautta myös muiden hyödynnettävissä.
  5. Päijät-Hämeen liitto yhdessä kuntien kanssa selvittää monikriteerisellä arvioinnilla alueita, jotka ovat kestäviä monipaikkaiseen asumiseen.
  6. Valtio ja kaupunkiseutu kehittävät yhteistyössä valtakunnallista MAL-sopimusten vaikuttavuuden ja rahoituksen seurantaa. Kehittämisessä huomioidaan TEN-T-asetuksen täytäntöönpanoasetus, joka tulee asettamaan vaatimuksia kaupunkiliikennettä koskevien tietojen toimittamiselle Euroopan komissiolle.
  7. Valtio toteuttaa valtakunnallisen henkilöliikennetutkimuksen vuonna 2025 ja mahdollistaa seutujen osallistumisen tutkimukseen. Seudun kunnat osallistuvat valtakunnalliseen henkilöliikennetutkimukseen ja vastaavat seutua koskevan osuuden rahoituksesta.

2. Kestävä ja vähäpäästöinen yhdyskuntarakenne ja liikennejärjestelmä

Tavoitetila 2035:

Lahden kaupunkiseutu on hiilineutraali viimeistään vuonna 2030. Seudun alue- ja yhdyskuntarakenne mahdollistaa hiilineutraaliustavoitteen toteutumisen. Kaupunkiseudulla on 204 500 asukasta ja 73 900 työpaikkaa vuonna 2035.

Entistä vetovoimaisemman Lahden seudun väestö- ja työpaikkakasvu on suunnattu kestävästi ja hallitusti tiivistyneisiin erikokoisiin keskuksiin, kyläalueisiin, keskeisten joukkoliikennekäytävien liikenteellisiin solmukohtiin sekä raideliikenteen asemien seuduille. Osa keskusten kasvusta on ollut siirtymää haja-asutusalueilta. Nykyistä infrastruktuuria on perusparannettu, täydennetty ja sopeutettu ilmastonmuutokseen sen käyttöasteen kasvettua.

Arjen liikkuminen on toimivan ja turvallisen liikennejärjestelmän ansiosta helppoa. Henkilöautoriippuvuus on vähentynyt, ja työpaikat, oppilaitokset ja palvelut on pääosin mahdollista saavuttaa kestäväillä kulkutavoilla myös yhdyskuntarakenteen kasvaneen sekoittuneisuuden myötä. Eri liikennemuodot, monipuolistuneet liikenteen palvelut, vaihtopaikat ja liityntäpysäköinti muodostavat sujuvia ja kestäviä matkaketjuja. Kestävien kulkutapojen – kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen – osuus Lahden kaupunkiseudun sisäisistä matkoista on kasvanut 32 prosentista yli 40 prosenttiin ja Lahdessa 38 prosentista 51 prosenttiin vuoteen 2035 mennessä.

Joukkoliikenne on kattavaa ja toimivaa, ja edellytykset raideliikenteen kehittämiseksi ovat parantuneet väestön tiivistyessä asemanseuduille ja olemassa olevan yhdyskuntarakenteen alueelle. Lahden seudun sisäinen sekä kaupunkiseutujen välinen pendelöinti kestäväillä kulkutavoilla on houkuttelevaa.

Kaupunkiseudulla on siirrytty yhä laajemmin puhtaiden käyttövoimien käyttöön. Sujuva liikenne pääteillä ja vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfrastruktuuri palvelevat pidemmillä matkoilla henkilöautoliikennettä sekä elinkeinoelämän kuljetuksia.

Kehityspolku tavoitetilan saavuttamiseksi:

Seudun väestön ja työpaikkojen kasvu ohjataan kaupunkiseutus suunnitelman mukaisesti olemassa olevien keskusten kasvualueille. Uusia rataverkkoon tukeutuvia keskuksia ovat Henna ja Nostava. Toimivan, turvallisen ja kestävä liikennejärjestelmän kehittämisperiaatteet ja toimenpiteet määritellään sopimuskaudella laadittavassa Päijät-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelmassa.

Liikennejärjestelmäsuunnitelma tarkentaa Lahden kaupunkiseutus suunnitelman keskipitkän ja pitkän aikavälin tavoitteita ja toimenpiteitä.

Kestävien kulkutapojen edellytyksiä vahvistetaan maankäytön suunnittelulla sekä parantamalla jalankulun, pyöräilyn ja joukkoliikenteen olosuhteita. Jalankulun olosuhteita parannetaan erityisesti keskusta-alueilla korjaamalla puutteita ja rakentamalla esteetöntä ja laadukasta kävely-ympäristöä. Pyöräilyn yhteyksiä parannetaan Päijät-Hämeen pääpyörätieverkko -selvityksen perusteella. Tavoitteena on profiloituminen pyöräilymaakuntana. Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parannetaan kehittämällä laadukasta talvikunnossapitoa ja huomioimalla myös mikroliikkumisen palvelut.

Joukkoliikennettä kehitetään käyttäjämäärän ja kustannustehokkuuden kasvattamiseksi. Kehittämisen pohjana on seudullinen tavoitepalvelutaso ja seudullinen joukkoliikenteen strategia. Joukkoliikenteen kehittämisestä tehdään vaikuttavuudeltaan merkittävimmissä kohteissa. Joukkoliikenteen pitkäjänteisellä kehittämisellä ehkäistään liikkumisen kustannusten nousua, edistetään yritysten työvoiman saatavuutta sekä lasketaan työn vastaanottamisen kynnyksiä. Liikennöintikustannusten merkittävän nousun myötä rahoituksen pitkäjänteinen turvaaminen on entistä tärkeämpää palvelutason turvaamiseksi. Vuoden 2023 matkustajamääräennätykseen johtanutta kehitystä pyritään jatkamaan yhteistyössä kaupunkisuunnittelun kanssa. Pyritään parantamaan henkilöjunaliikenteen palvelutasoa Lahden ja Helsingin seutujen välillä.

Vähäpäästöisten ja päästöttömien käyttövoimien osuutta kalustossa kasvatetaan ja esteettömyyttä parannetaan. Lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmää kehitetään yhteistyössä muiden joukkoliikenneviranomaisten kanssa. Kehitystyössä hyödynnetään palvelumuotoilun keinoja. Informaatiojärjestelmää kehitetään palvelemaan koko matkaketjua yhdistäen eri liikennevälineitä tai-palveluja.

Liikenteen päästöjen vähentämiseksi maankäytön suunnittelulla mahdollistetaan vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluinfran toteuttaminen sekä raskaan liikenteen että henkilöautoliikenteen tarpeisiin. Liikennetietoa hyödynnetään entistä laajemmin kaupunkiseudun kehittämisessä ja liikennejärjestelmän tehostamisessa. Tietojen kokoamista ja käytettävyyttä edistetään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja luodaan edellytyksiä uusille palveluille.

Toimenpiteet vuosille 2024–2027:

Kestävä alue- ja yhdyskuntarakenne

8. Kunnat kaavoittavat asumisen ja työpaikkojen alueita kaupunkiseutus suunnitelman (KSS) mukaisesti keskustoihin ja joukkoliikenteeseen tukeutuviin taajamiin. Uusien asemakaavojen asumisen kerrosalasta vähintään 80 % sijoitetaan keskustoihin ja kestävä liikumisen kannalta hyvillä sijainneilla. Linkki kaupunkiseutus suunnitelmaan:

<https://storymaps.arcgis.com/stories/2f86daf918834011b2e9044fd097fd59>

9. Lahden kaupunki kehittää keskustaa keväällä 2024 hyväksytyyn keskustavision mukaisesti. Kaupunki edistää Lahden asemanseudun maankäytön suunnittelua yhdessä Väyläviraston ja muiden toimijoiden kanssa.
10. Heinolan kaupunki toteuttaa Heinolan keskusta-alueen kysyntää vastaavan asumisen ratkaisujen kokonaisuuden (uudisrakentaminen, purkava täydennysrakentaminen, hiilineutraali rakentaminen, monipaikkaisuus, kelluva asuminen).
11. Väylävirasto, Päijät-Hämeen liitto ja kunnat edistävät yhdessä ratakäytäväselvitystä Lahti-Heinola-Mikkeli -radan (Savon oikorata) linjauksesta ja sen ajantasaisuudesta Päijät-Hämeen alueella maakuntakaavaa 2060 varten. Kustannusjako valtio 50 % ja Päijät-Hämeen liitto ja kunnat 50 %.
12. Elinkeinoalueen mahdollistamiseksi Uudenmaan ELY-keskus ja Orimattilan kaupunki edistävät esisuunnitelman laadintaa Tuuliharjan palveluliittymän muuttamisesta eritasoliittymäksi. Kustannusjako on valtio 50 % ja Orimattilan kaupunki 50 %.

Kestävän ja turvallisen liikkumisen infra

13. Lahden seudun kunnat voivat hakea valtionavustusta kävelyn ja pyöräliikenteen olosuhteiden parantamiseen kunnan katuverkolla. Traficom toteuttaa valtionavustushaun ja myöntää rahoituksen.
14. Valtio osoittaa yhteensä 10 miljoonaa euroa vuosina 2025-2028 valtion väyläverkon pieniin yhteisrahoitteisiin parantamishankkeisiin. Hankkeiden tulee käynnistyä vuoden 2028 loppuun mennessä ja niiden toteutus voi jatkua vuodelle 2029. Näillä yhteisrahoitteisilla hankkeilla edistetään liikenneturvallisuutta, kestävästä liikkumisesta ja yhdyskuntarakennetta sekä muita MAL-sopimuksen tavoitteita. Rahoitusta voidaan kohdentaa valtion maanteiden ja rautateiden parantamisinvestointien suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä valtion liikenneväylien yhteydessä olevien liityntäpysäköintialueiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Kuntien rahoitusosuuksia voidaan käyttää myös näiden valtion väylähankkeiden toteuttamisen edellyttämiin katujärjestelyihin. Hankekokonaisuus rahoitetaan valtion ja kuntien kesken kustannusjaolla 50/50. Edistettävistä hankkeista sovitaan jatkuvassa liikennejärjestelmätyössä seudun kuntien, Väyläviraston, Uudenmaan ELY-keskuksen ja Päijät-Hämeen liiton yhteistyönä osana MAL-sopimuksen toimeenpanoa. Rahoitusta voidaan käyttää myös Lahden matkakeskuksen seudullisen liityntäpysäköintiratkaisun toteuttamiseen sekä Lahden kaupungin Pippon elinkeinoelämän alueen liikennejärjestelyihin yllä mainituin ehdoin.
15. Lahden kaupunki jatkaa asemanseututoimijoiden verkoston toimintaa, jonka tehtävänä on kehittää Lahden matkakeskusta liikenteen solmupisteenä matkaketjunäkökulmasta. Asemanseututoimijat kehittävät yhdessä asemanseudun matkustajapalveluita. Toimenpiteissä huomioidaan läpileikkaavasti asemien esteettömyyden ja saavutettavuuden parantaminen esimerkiksi asemien opastukseen ja talvikunnossapitoon liittyen ja niillä toteutetaan osaltaan kansallista esteettömyysvisiota. Asemanseudun kehittämisessä huomioidaan pitkämatkaisen bussiliikenteen tilatarpeet ja latausinfra mahdollisuus sekä muiden liikkumispalveluiden tilatarpeet (liityntäpysäköinti, yhteiskäyttöautot- ja pyörät, taksipalvelut, mikroliikkumisen palvelut).
16. Valtio selvittää oleellisten VR:n omistamien omaisuuserien, kuten asemien, siirtoa puolueettomille tahoille raidemarkkinoiden tosiasiallisen kilpailun vahvistamiseksi. Lisäksi valtio selvittää asemapalveluiden järjestämiseen soveltuvia malleja.
17. Valtio selvittää katuverkkoa koskevien valtioavustuskäytäntöjen kehittämistä. Lahden kaupunki edistää seudullisesti merkittävän vaihtopysäkkialueen toteuttamista Lahden keskustaan.

Joukkoliikenne ja liikkumisen palvelut

18. Kunnat tavoittelevat joukkoliikenteen palvelutason kehittämistä ja matkustajamäärien lisäämistä seuraaviin kokonaisuuksiin sisältyvillä toimenpiteillä:
- Joukkoliikenteen strateginen kehittäminen: Seudulliselle joukkoliikenteelle luodaan ja päätetään strategia ja palvelutasosuunnitelma vuoden 2024 aikana. Strategiassa tunnistetaan toteutettavat kehitystoimenpiteet ja palvelutasosuunnitelma ohjaa linjastosuunnittelua.
  - Palvelutason kehittäminen: Kustannusten noustessa nykyinen palvelutaso turvataan ja ratkaistaan matkustajamäärien nousun aiheuttamat aikataulu- ja kapasiteettihaasteet nykyisessä palvelussa. Lisäksi palvelutasoa ja linjastoa kehitetään palvelutasotyössä tunnistetuilla maankäytöllisesti perustelluilla alueilla, sekä vastaamaan paremmin yritysten ja yritysalueiden tarpeisiin.
  - Lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmän kehittäminen: Käyttöön otetaan yhteisiä lipputuotteita, jotka yhdistävät esimerkiksi seudullisen juna- ja bussimatkan. Maksamisen helppoutta parannetaan kehittämällä esimerkiksi lähimaksun toiminnallisuutta. Arvioidaan ja toteutetaan muutos- ja kehitystarpeet vyöhykeuudistuksessa käyttöönotettuihin lipputuotteisiin ja hinnoitteluun. Reaaliaikaista matkustajainformaation määrää ja kattavuutta kehitetään. Lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmän kehittämistä tehdään yhteistyönä muiden Waltti joukkoliikenneviranomaisten kanssa.
  - Ajoneuvokaluston kehittäminen: Päästöttömän tai vähäpäästöisen kaluston osuutta liikenteessä kasvatetaan ylittäen sopimuskaudella tehtävissä hankinnoissa laki ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista asetetut vähimmäisvaatimukset. Kaluston esteettömyyttä, ikää, laatua ja varustelua parannetaan uusia liikennöintisopimuksia kilpailuttaessa. Kalustovaatimukset päivitetään ja yhtenäistetään vaatimuksia HSL-alueen vaatimusten kanssa.
  - Kutsuohjatut palvelut: Kutsuohjatun liikenteen välittämistä kehitetään ja pyritään luomaan yhteinen kokonaiskuva eri henkilökuljetustoimijoiden tarjonnasta ja keskinäisten resurssien tehokkaasta hyödyntämisestä. Yhteistä kyytienvälitystä ja keskinäisten resurssien hyödyntämistä edistetään eri toimijoiden, kuten hyvinvointialueen kanssa.
  - Joukkoliikenteen houkuttelevuutta edistävä markkinointi: Joukkoliikenteen markkinointia lisätään ja sen resursseja lisätään niin henkilöstön kuin rahoituksen osalta. Joukkoliikenteelle luodaan vuosittainen markkinointisuunnitelma.
19. Valtio avustaa Lahden seudun julkisen henkilöliikenteen palveluita 5,8 miljoonalla eurolla sopimuskaudella 2024–2027. Valtionavustuksen edellytyksenä on, että kaupunkiseutu toteuttaa tässä sopimuksessa esitetyjä joukkoliikennejärjestelmän kehittämistoimenpiteitä.

Puhtaiden käyttövoimien jakeluinfra ja liikenteen digitalisaatio

20. Seudun kunnat edistävät puhtaiden käyttövoimien jakeluinfran edellytyksiä ja mahdollistavat maankäytössä, että vuoteen 2025 mennessä seudulla on vähintään yksi alue raskaan kaluston sähkön latausasemalle ja vuoteen 2030 mennessä yksi alue vedyn tankkausaseman tarpeisiin vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuuria koskevan AFIR-asetuksen mukaisesti. Sähkön

jakeluverkon kapasiteetin osalta raskaalle liikenteelle osoitettavilla alueilla huomioidaan, että vuoden 2025 loppuun mennessä latauspisteiden yhteenlaskettu antoteho tulee olla vähintään 900 kilowattia ja vuoden 2030 loppuun mennessä 1 800 kilowattia. Lisäksi kunnat varmistavat, että seudulle on mahdollista perustaa nykyisen nesteytetyn metaanin jakeluaseman lisäksi yksi uusi nesteytetyn metaanin jakeluasema. Kaupunkiseutusunnitelman mukaisia päästöttömien käyttövoimien jakelupisteitä raskaalle liikenteelle edistetään esimerkiksi markkinavuoropuhelulla ja kannustamalla rahoituksen hakemiseen.

21. Seudun kunnat ja valtio kehittävät määränpäälatausta hallinnassaan olevilla pysäköintipaikoilla ja -alueilla kuten liityntäpysäköinnin ja liikuntapaikkojen yhteydessä. Kunnat kehittävät kadunvarsilatauksen edellytyksiä kysynnän mukaisesti.
22. Lahti sähköisen liikenteen mallikaupunkina pilotoi latausteknologian uusia ratkaisuja. Lahden kaupunki laatii linjaukset keskusta-alueen latauspisteiden toteuttamiselle ja kilpailuttaa lataustoiminnan.
23. Valtio edistää kuntien välistä tiedonvaihtoa jakeluinfran kehittämisestä MAL-verkoston vuonna 2024 käynnistämässä hankkeessa.
24. Kunnat sitoutuvat yhteistyöhön valtion liikennehallinnon sekä muiden MAL-seutujen kanssa yhteen toimivien toimintamallien ja ratkaisuiden kehittämiseksi digitaalisen liikennetiedon hallinnoimiseksi ja jakamiseksi. Yhteistyössä määritellään olennaiset liikennetiedot sekä laaditaan suunnitelma siitä, miten tietoja kerätään ja jaetaan kansalliseen yhteyspisteeseen. Suunnitelman tulee varmistaa käytettyjen toimintamallien, keräystapojen ja tietojärjestelmien yhteensopivuus sekä alan sääntelyn mukaisten standardien käyttö. Valtio mahdollistaa avoimen yhteistyöfoorumin, jonka kautta kuntasektorin toimijat pyritään kytkemään tiiviimmin mukaan liikenteen digitaalisen toimintaympäristön kehittämiseen. Yhteistyössä hyödynnetään MAL-seuduilla jo laadittuja selvityksiä. Kunnat toimittavat jo keräämäänsä katuverkkojen liikennetietoa kansalliseen yhteyspisteeseen alan sääntelyn edellyttämässä standardimuodossa.
25. Kunnat hyödyntävät muilla MAL-kaupunkiseuduilla laadittuja automaation tiekarttoja ja valitsevat niistä seudulla sovellettavat toimenpiteet. Alueen kunnat edistävät citylogistiikan uusien palveluiden käyttöönottamista. Kevyillä citylogistisilla ratkaisulla mahdollistetaan kestäviin käyttövoimiin ja autonomiseen liikenteeseen perustuvien logististen ratkaisujen lisääminen sekä päästöjen väheneminen.
26. Kunnat varmistavat, että liikenteen digitalisaatio ja automaation mahdollistamat uudet liikkumis- ja kuljetustavat otetaan huomioon kaavoituksessa, liikennesuunnittelussa ja katutilojen suunnittelussa. Valtio selvittää digitalisaation ja automaation mahdollistamien uusien liikkumis- ja kuljetustapojen huomioimista katutilojen suunnittelussa yhdyskuntarakentamislain valmistelun yhteydessä.

3. Asuminen ja elinympäristön laatu

Tavoitetila 2035:

Lahden kaupunkiseutu on vetovoimainen asuin-, opiskelu- ja elinympäristö, jossa yhdistyvät luonnonläheisyys, ympäristövastuullisuus ja monipuoliset asumismahdollisuudet. Laadukas kestävyysperiaatteet huomioiva elinympäristö tukee asukkaiden hyvinvointia mahdollistamalla turvallisen, terveellisen ja sujuvan arjen. Asuntotuotantoa on seudun tarpeisiin nähden riittävästi ja se on kohdennettu hallitusti ehkeyttämään huomioimalla olemassa oleva rakenne ja asuntokanta. Monipuoliset asuinalueet ovat ympäristön laadultaan korkeatasoisia ja vireitä, ja ne vastaavat eri väestöryhmien tarpeisiin. Seurannan

ja ennaltaehkäisevien toimenpiteiden ansiosta asuinalueet ovat sosiaalisesti kestäviä ja tasapainoisia eikä asunnottomuutta ole. Etä- ja hybridityön mahdollistama paikkariippumattomuus sekä vapaa-ajan ja työperäisen monipaikkaisuuden lisääntyminen ovat vaikuttaneet positiivisesti seudun elinvoimaan, etenkin maaseudun kyläalueilla, ja nostanut asuntokannan käyttöastetta.

Kehityspolku tavoitetilan saavuttamiseksi:

Asuntotarveselvitykseen ja asuntostrategiaan pohjaten alueen kunnat huolehtivat, että kunnissa on edellytykset monipuolisen, laadukkaan ja kohtuuhintaisen asumisen rakentamiselle. Asuinalueiden suunnittelussa ja täydennysrakentamisessa huomioidaan asuinalueiden sosiaalinen kestävyys. Asuinalueiden elinvoimaa kehitetään ja ylläpidetään poikkihallinnollisin toimenpitein. Asuntotuotantoa kohdennetaan erityisesti keskusta-alueille ja joukkoliikennevyöhykkeelle.

Erytisryhmien asumista kehitetään poikkihallinnollisesti ja tietoon perustuen. Asunnottomuuden poistamiseksi toimitaan vahvassa yhteistyössä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa ja asumisneuvonta vakiinnutetaan keskeisenä asunnottomuutta ennaltaehkäisevänä toimintana.

Asuntokantaa uudistetaan edistämällä kestävä (uudis)rakentamista sekä parantamalla täydennysrakentamisen edellytyksiä ja kehittämällä olemassa olevaa asuntokantaa. Asuntokantaa uudistetaan harkiten myös purkavalla uudisrakentamisella.

Asuntokannan, kuten esimerkiksi muuttoliikkeen tyhjentämien omakotitalojen, vähällä käytöllä olevien vapaa-ajanasuntojen, tyhjien asuntojen sekä uusien resort-kohteiden käyttöastetta nostetaan. Monipaikkaisen työn edellytysten määrätietoiseen ja tarkoituksenmukaiseen kehittämiseen panostetaan niin maankäytössä, infrastruktuurissa, uudis- ja täydennysrakentamisessa kuin elinkeino- ja elinvoimapolitiikassakin. Monipaikkaisen työn edellytyksiä parannetaan kehittämällä tietoliikenneverkkojen ja liikkumisen palveluita.

Toimenpiteet vuosille 2024–2027:

27. Seudun kunnat laativat yhdessä seudulliset asunto- ja maapolitiikan pääperiaatteet ja niihin pohjautuvan asuntostrategian. Asuntostrategiassa määritellään tarkemmat tavoitteet asuntotuotannon määrälle, laadulle ja sen kytkeytymiseksi yhdyskuntarakenteeseen. Asuntostrategiassa määritellään myös kasvualueiden tarkempaa alueiden sisäistä mitoituksenjakoa sekä asumisen ja työpaikkojen kasvualueiden priorisointia ja toteutusjärjestystä. Valtio osallistuu asiantuntijana asuntostrategian laadintaan.
28. Seudun kuntien tavoitteena on, että seudulle valmistuu noin 2 400 asuntoa sopimuskauden 2024–2027 aikana. Asuntotuotannosta 90 % kohdentuu kaupunkiseutusunnitelmassa tunnistettuihin tulevaisuuden kasvualueille, keskustoihin ja kestävä liikumisen kannalta hyvillä sijainneilla.
29. Asemakaavoituksella varmistetaan vähintään viiden vuoden tarvetta vastaava tonttivaranto asumiselle.
30. Kaupunkiseudun kunnat huolehtivat maapolitiikassa ja asemakaavoituksessa siitä, että asuntotuotannon käynnistämisen edellytykset turvataan huomioiden rakentamisen kustannuskehitys ja kilpailu. Kunnat raportoivat asuntotuotannon käynnistymistä vauhdittavat toimet osana vuosittaista MAL-sopimusten toteutumisen seuranta.
31. Valtio kohdentaa kaupunkiseudulle valtion tukemaa asuntotuotantoa kaupunkiseutusunnitelmassa tunnistetuille tulevaisuuden kasvualueille, keskustoihin ja kestävä liikumisen kannalta hyvillä sijainneilla.

32. Valtio luovuttaa kunnille maata yhdyskuntarakenteen keskeisillä sijainneilla myymällä, vaihtamalla ja tarvittaessa maankäyttösopimuksia hyödyntäen.

4. Elinvoimainen Lahden kaupunkiseutu

Tavoitetila 2035:

Lahti on kasvanut kaupunkiseudun kaupallisena keskuksena. Muun keskusverkoston palvelutaso on pysynyt ennallaan ja monissa keskuksissa parantunut. Teollisuuden jalostusaste on noussut ja työvoima on entistä koulutetumpaa. Kasvualojen kärkenä toimivat elintarvikealan, sähkötekniikan sekä kiertotalouden ja puuteollisuuden yritykset. Matkailun ja tapahtumatuotannon keskeisenä kasvualustana toimivat urheilu-, liikunta- ja hyvinvointimatkailu sekä kansalliset ja kansainväliset urheilu- ja liikuntatapahtumat. Ympäristötekniikan koulutusohjelmat ovat tuottaneet kestävän yritystoiminnan ammattilaisia, jotka työllistyvät alueen monipuolisiin yrityksiin ja luovat alueelle osaamis pääomaa. Kaavoitetuille teollisuus- ja yritysalueille on hakeutunut uusia innovatiivisia yrityksiä mm. kestävän energian kasvaneen tuotannon houkuttelemassa. Kaupunkiseudulle toteutettu kierrätysalue on parantanut bio- ja kiertotalouden toimintaedellytyksiä.

Valtakunnallista liikennejärjestelmää on kehitetty Liikenne 12 -suunnitelman mukaisesti. Uudet kestävät logistiikan ratkaisut sekä tavaroiden ja palveluiden toimitustavat ovat Lahden seudulla laajasti käytössä ja niiden avulla teollisuus-, yritys- ja matkailualueet ovat entistä paremmin saavutettavia. Seudun tavoitteena on kehittää sähköistä lentämistä Lahti-Vesivehmaan lentopaikalla. Sähköisen ja raskaan liikenteen uudet ratkaisut ja multimodaali rahtiterminaali ovat edistäneet elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Hybridityö- ja etäopiskelu ovat yleistyneet ja nopeat ja toimintavarmat tietoliikenneyhteydet antavat mahdollisuuksia monipaikkaiseen työhön ja opiskeluun. Pendelöinti ja työmatkaliikenne onnistuu joustavasti toimivan joukkoliikenteen ja laadukkaan kävelyn ja pyöräilyn verkoston avulla, mikä helpottaa työvoiman saatavuutta.

Kehityspolku tavoitetilan saavuttamiseksi:

Lahti tukee yliopistojen (LUT ja HY) toimintaa Päijät-Hämeen osaamisen kehittämiseksi ja laajentamiseksi biotalouden, ympäristötekniikan ja cleantechin alalla. Lahden seudun sähköisen liikenteen klusteri Lahti GEM ja sen yli 40 yritystä yhdessä LUT-yliopiston, LAB-ammattikorkeakoulun ja Koulutuskeskus Salpauksen kanssa avaavat kokonaan uusia mahdollisuuksia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Sähköisen liikenteen osaamiskeskittymällä on mahdollisuus tukea Lahden merkittävää kasvua liiketoiminnassa, työllisyydessä sekä akateemisessa tutkimuksessa. Lahden kehittyminen yliopistokaupunkina tutkimuksen ja koulutuksen jatkuvasti laajentuessa vaatii jatkossakin myös fyysisen toimintaympäristön kehittämistä.

Rakentamisessa syntyvien ylijäämämaiden hyödyntämistä ja kierrätystä Lahden seudulla kehitetään. Ylijäämämaahuolto organisoidaan uudelleen ja asetetaan toiminnalle selkeät kiertotaloutta edistävät tavoitteet. Tavoitteena on maa-ainesten käsittelystä ja kuljettamisesta syntyvien päästöjen minimoiminen. Tavoitteet kuvataan asemakaavoissa sekä katu- ja viherrakentamisen suunnitelmissa.

Lisäksi vähennetään muun energiankulutuksen sekä elinkeinotoiminnan päästöjä, edistetään ilmastoasioita kuntien päätöksenteossa ja toimitaan ilmastomuutokseen sopeutumiseksi kaikilla suunnittelutasoilla.

MAL-sopimuksella ja innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksella tuetaan seudun elinvoiman kehittämistä, erityisesti hiilineutraalia kiertotaloutta, kuntien omista fyysisen ympäristön ja innovaatioympäristön näkökulmista.

Kuntien kaavoituksella parannetaan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä mahdollistamalla yrityksille kilpailukykyisiä ja kestäviä sijoittumispaikkoja kaupunkiseutusunnitelman osoittamille sijainneille.

Elinkeinoelämän uudet toimitilat rakentuvat pohjavedet ja muu toimintaympäristö huomioiden.

Maankäytön suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan autonominen logistiikka, liikenneturvallisuuden

parantaminen, liikkumiskustannusten alentaminen, liikkumisen mahdollisuuksien ja liikkumisen palveluiden lisääminen sekä liikenneuhkien ja päästöjen vähentäminen.

Lahden seudulla kehitetään matkailua ketterästi huomioiden toimintaympäristön muutokset ja mahdollisuudet. Salpausselkä UNESCO Global Geopark on keskeinen osa matkailun kestävästä kehittämisestä. Lahden seudun tavoitteena on olla vastuullisen matkailun kohde vuoteen 2025. Seudulla panostetaan toimenpiteisiin, joiden avulla minimoidaan matkailijan jättämä hiilijalanjälki. Vahvan talvilajiosaamisen rinnalle nostetaan ympärivuotista lajiosaamista ja kansainvälisiä suurtahtumia. KymiRingin kehittämistä seurataan. Lahden seudun saavutettavuus on keskeinen matkailun kilpailuetu. Sijainti lähellä pääkaupunkia ja kansainvälistä lentoasemaa mahdollistaa kestäväan liikenteeseen tukeutuvan matkailun kasvun alueella.

Toimenpiteet vuosille 2024–2027

33. Heinolan kaupunki kehittää Vierumäelle energiatehokkuuteen ja kestäväan kehitykseen keskittyvää yritysaluetta. Vierumäelle tuotetaan energia- ja kiertotalousekosysteemin konsepti ryhmähankkeena toteutettavassa RELE- energiatehokkuus- ja kestävyshankkeessa. Konsepti tuotetaan Heinolan kaupungin osahankkeessa yhteistyössä yritysten ja sidosryhmien kanssa, samalla kun LAB-ammattikorkeakoulu ja LUT-yliopisto tutkivat ja testaavat vanhojen kiinteistöjen energiatehokkuutta ja ohjausta sekä energiatehokkuuden aluemallia. Hanke toteutetaan vuosien 2024–2026 aikana.
34. Nostavan seudullisesti merkittävän asumisen ja elinkeinotoiminnan alueet muodostuvat useiden toimintojen tiivistä yhteenliittymästä. Hollolan kunta kehittää Salpakankaan taajaman päälaajentumissuuntana kestäväan liikkumisen asumiskeskittymää, jossa on henkilöjunaliikennepaikka. Yhteistyössä seudun muiden kuntien kanssa kehitetään kiertotalousaluetta, multimodaaliterminaalia ja laajaa yhtenäistä työpaikka-aluetta TEN-T-ydinverkon ja kattavan verkon risteyskohdassa. Hollolan kunta laatii osayleiskaavat. Osayleiskaavaan liittyvien selvitysten kustannusten jaosta neuvotellaan alueen kuntien kanssa.
35. Kunnat edistävät kaupunkiseutusuunnitelmassa mainittujen seudullisesti merkittävien elinkeinoelämän alueiden kehittämistä ja niiden saavutettavuutta kestävillä kulkumuodoilla.
36. Valtio kehittää valtakunnallista liikennejärjestelmää Liikenne 12 – suunnitelman mukaisesti.
37. Lahden kaupunkiseutu pitää prioriteetteinaan valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämiseen seuraavaa:
  - a. Kestäväan liikkumisen edellytysten kehittäminen:
    - i. Joukkoliikenteen rahoitustason nosto ja joukkoliikennepalvelujen kehittämisen mahdollistaminen kaupunkiseuduilla
    - ii. Kävelyn ja pyöräliikenteen infran valtionavustusten määrärahan korottaminen
  - b. Perusväylänpidon rahoitustason nosto

Liikennehankkeet:

  - c. Lahti-Kouvola yhteysvälin parantaminen ja toimivat poikittaisyhteydet:
    - i. Vt 12 Uusikylä-Mankala hankkeen toteuttaminen, jatkona Mankala-Tillola-hankkeelle
    - ii. Vt 12 Joutjärvi-Uusikylä, tiesuunnitelma käynnistymässä, toteutus tiesuunnitelman valmistuttua
    - iii. Vt 12 Lahti-Tampere parantaminen, kehittämisselvityksen toimenpiteiden toteuttaminen

- d. Nykyisten ratayhteyksien kehittäminen ja Lentoradan toteuttaminen koko maata palvelevana rataratkaisuna
- e. Kerava-Lahti-Kouvola lisäraiteiden suunnittelu, seuraava vaihe tarveselvitys
- f. Tehokkaat yhteydet Itä-Suomeen: Lahden oikoradan jatkaminen Lahdesta Heinolan kautta Mikkeliin sekä Savon ja Karjalan ratojen nopeuttaminen
- g. Vt 24 toimivuuden ja turvallisuuden parantaminen
- h. Lahti-Vesivehmaan lentopaikka osana sähköisen ilmailun klusteria
- i. Vt 4 yhteyksien parantaminen, Helsinki-Lahti-Jyväskylä

38. Valtio toteuttaa Vt 12 Mankala-Tillola-hankkeen, jonka kokonaiskustannusarvio on 93,6 miljoonaa euroa (MAKU 145, 2020=100). Valtion osuus on korkeintaan 92 miljoonaa euroa, josta 30 miljoonaa euroa rahoitetaan MAL-sopimuksen rahoituksella. Iitin kunnan osuus on 1,6 miljoonaa euroa. Valtion rahoituksen ehtona hankkeelle on tämän sopimuksen syntyminen. Hanke käynnistetään vuonna 2025.
39. Kunnat ja Päijät-Hämeen liitto kehittävät seudullisesti merkittäviä matkailu- ja tapahtuma-alueita ja matkailun tähtikohteita: Lahden keskusta (ml. urheilukeskus ja satama), Geopark, Messilä, Vierumäki, Pajulahti ja KymiRing. Linkki matkailu- ja tapahtumaselvitykseen: <https://fcg.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=e0c1a05e74394a1bb692f1da82af5e84>
40. Valtio ja kunnat yhdessä edistävät Lentoradan suunnittelua. Lahti osallistuu Lentorata-hankeyhtiöön.
41. Uudenmaan ELY-keskus ja kunnat edistävät yhdessä sujuvia ja kestäviä matkailuyhteyksiä. Asikkalan kunta selvittää Päijänteen kansallispuiston saavutettavuuden parantamista. Kunnat kehittävät satamainfraa ja reittiyhteyksiä veneilylle laaditun vesiliikennestrategian pohjalta.

Muut sopimuksen toteuttamisen kannalta tärkeät valtion toimenpiteet

Alueidenkäytön lainsäädäntöä uudistetaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti. Tämä koskee alueidenkäyttölakia, yhdyskuntakehittämislakia ja yhdyskuntarakentamislakia.

Pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen ohjelma laaditaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti. Pitkäaikaisasunnottomuusohjelman puitteissa tuetaan hankkeita, joilla vähennetään asunnottomuutta ja kehitetään ohjelmakaupunkien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä.

Energia- ja ilmastostrategia ja Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma KAISU päivitetään hallitusohjelman mukaisesti.

Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma valmistellaan vuosille 2025–2036.

Markkinaehtoisen henkilöjunaliikenteen markkinat avataan tosiasialliselle kilpailulle pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti. Henkilöjunaliikenteen kilpailua lisätään mahdollistamalla kunnille, kuntayhtymille ja alueille ostoliikenteen järjestäminen.

Valtion maaomaisuuden luovuttamista kaupunkien ja kuntien kehitettäväksi selvitetään vuoden 2026 loppuun mennessä Valtion kiinteistöasioiden neuvottelukunnassa yhteistyössä kaupunkien ja kuntien kanssa.

Valmisteltavassa kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa määritellään kansalliset keinot EU:n ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä kaupunkivihreän ja puuston latvuspeitteisyyden tyydyttävä taso.

Sopimuksellisen kaupunkipolitiikan osana ja sen toteuttamiseksi kaupunkien roolia vahvistetaan Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti. MAL-sopimusten lisäksi kumppanuusperusteista yhteistyötä tehdään Helsingin, Espoo, Vantaa, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkien kanssa strategisessa yhteistyöallianssissa sekä Jyväskylän, Lahden ja Kuopion kanssa elinvoimakumppanuudella. Lisäksi valtio toimeenpanee yliopisto-, yliopistokeskus- ja pääkaupunkiseudun kaupunkien kanssa innovaatiotoimintaa vahvistavia ekosysteemisopimuksia (2021-2027). Sopimuksen toimenpiteillä voidaan soveltuvin osin täydentää ja tukea kaupunkiseudun MAL-sopimuksen elinvoimatavoitteita.

Voimassaolo

Tämä sopimus on voimassa x.x.2024–31.12.2035. Sopimus päivitetään 2027–2028 siten, että tämän sopimuksen tavoitetilat ja kehityspolut tarkistetaan ja täsmennetään suhteessa kansainvälisiin, kansallisiin ja seudullisiin tavoitteisiin. Samalla sovitaan vuosille 2028–2031 ajoittuvista konkreettisista toimenpiteistä, joilla edistetään tavoittilojen toteutumista. Liikenteen toimenpiteiden lähtökohtana on Liikenne 12 – suunnitelma vuosille 2025–2036. Konkreettisia toimenpiteitä valittaessa otetaan huomioon tämän sopimuksen toteutuminen ja toimien vaikuttavuus. Valtio-osapuolten sitoutuminen sopimukseen määritellään valtioneuvoston periaatepäätöksellä, jossa linjataan valtion tahtotila ja tuki julkisen talouden suunnitelman ja talousarvioiden puitteissa. Valtion rahoitustoimenpiteet edellyttävät eduskunnan päätöstä. Valtion ehtona tähän sopimukseen sitoutumiselle ja siihen sisältyvien rahoitustoimenpiteiden toteuttamiselle on, että seudun kunnat ovat omalta osaltaan toteuttaneet sopimukseen sisältyvät ja kuntien toimivallassa olevat toimenpiteet. Seudun kuntien sitoutuminen sopimukseen edellyttää vastaavasti, että valtio on toteuttanut sopimuksessa sovitut toimenpiteet.

Seuranta

Seurattaviin asioihin kuuluvat tässä sopimuksessa sovittujen toimenpiteiden sekä siinä esitettyjen määrällisten ja laadullisten tavoitteiden toteutuminen. Seutu vastaa seurantatiedon tuottamisesta ja seurantaraportin valmistelusta. Seurantaraportti käsitellään vuosittain sopimusosapuolten yhteisessä seurantakokouksessa ja seurantaraportti hyväksytään yhteisesti. Seurantakokousten tarkoituksena on tukea sopimusten toteutumista. Sopimusten vaikuttavuutta seurataan valtakunnallisesti kahden vuoden välein.

Allekirjoitukset

Helsingissä xx.xx.2024

Ympäristöministeriö

Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne

Työ- ja elinkeinoministeriö

Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen

Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeri Riikka Purra

Väylävirasto

Pääjohtaja Kari Wihlman

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Pääjohtaja Jarkko Saarimäki

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)

Ylijohtaja Hannu Rossilahti

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Johtaja Päivi Nuutinen

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Ylijohtaja Tommi Muilu

Asikkalan kunta

Kunnanjohtaja Rinna Ikola-Norrbacka

Heinolan kaupunki

Kaupunginjohtaja Jari Parkkonen

Hollolan kunta

Kunnanjohtaja Päivi Rahkonen

Iitin kunta

Kunnanjohtaja Jarkko Salonen

Kärkölän kunta

Pormestari Markku Koskinen

Lahden kaupunki

Kaupunginjohtaja Niko Kyynäräinen

Orimattilan kaupunki

Kaupunginjohtaja Kalle Larsson

Päijät-Hämeen liitto

Maakuntajohtaja Niina Pautola-Mol